

Насильство щодо жінок

**«Юнке проти Туреччини» (Juhnke v. Turkey) – [52515/99](#)
([французькою мовою](#)) ([арабською мовою](#))**

Рішення від 13 травня 2008 року [Розділ IV]

Стаття 8

Стаття 8-1

Право на повагу до приватного життя

Гінекологічний огляд затриманої без її добровільної та зваженої згоди:
порушення

Факти: У 1997 році заявницю, громадянку Німеччини, заарештував турецький солдат за підозрою в приналежності до незаконної збройної організації РПК (Робітничча партія Курдистану) і передав місцевим жандармам. У 1998 році її засудили до позбавлення волі. Тим часом вона подала клопотання в прокуратуру, зазначивши, що їй провели гінекологічний огляд без її згоди. Вона також заявляла, що її роздягнули догола та сексуально домагалися кілька жандармів, які були присутні під час огляду. Заявниця вимагала судового процесу для обох жандармів та лікаря. У 2002 році Верховний адміністративний суд призупинив кримінальне розслідування проти жандармів. У 2004 році заявницю звільнили й депортували в Німеччину.

Правова підстава: стаття 8 – Заявниця опиралася гінекологічному огляду, поки її не переконали погодитися на нього. З огляду на вразливість затриманої в руках влади, не можна було очікувати, що вона опиратиметься огляду нескінченно. Її тримали під вартою *без права на переписку* щонайменше дев'ять днів, перш ніж було вжито заходів втручання. На час огляду вона, очевидно, була в особливо вразливому психічному стані. Не було доказів того, що на такий огляд існували певні медичні причини чи що його провели у відповідь на її скаргу про сексуальне насильство. Навіть більше – залишалося незрозумілим, чи заявницю належним чином проінформували про характер та причини такого заходу. Через твердження лікаря її могли змусити повірити, що такий огляд був обов'язковим. Не можна з упевненістю зазначити, що згода заявниці була добровільною та зваженою. За таких обставин проведення гінекологічного огляду призвело до порушення її права на повагу до приватного життя, а особливо її права на фізичну недоторканність. Окрім того, не було показано, що заходи втручання «відповідали закону», оскільки уряд не надав аргументів, які би підтверджували, що такі заходи втручання ґрунтувалися на статутній чи правовій нормі або відповідали їм. Оскаржений огляд не був частиною стандартного медичного огляду, який проводили заарештованим чи затриманим особам. Він був радше самовільним рішенням органів влади (яке не виправдовувалося процесуальними вимогами) для захисту представників сил безпеки, які заарештували та затримали заявницю, від потенційного неправдивого звинувачення заявниці в сексуальному насильстві. Навіть якщо це в принципі могло бути законною метою, проведений огляд не відповідав цій меті. Заявниця не скаржилася на сексуальне насильство, і не було причин вважати, що вона це зробить у майбутньому. Отже, ця мета не могла виправдати нехтувань відмовою затриманої від такого небажаного та серйозного втручання в її фізичну недоторканність чи спроб переконати її

відкинути свої заперечення. Гінекологічний огляд, який заявниці провели без її добровільної та зваженої згоди, не був здійснений «відповідно до закону» чи «необхідний у демократичному суспільстві».

Висновок: наявне порушення (п'ять голосів до трьох).

Суд установив відсутність порушення статті 3 та наявність порушення статті 6.

Стаття 41 – 4 000 євро моральної шкоди.

(Див. також рішення у справі «*Y.F. проти Туреччини*» (*Y.F. v. Turkey*, №24209/94), інформаційна довідка № 55).

«Маслова та Налбандов проти Росії» (Maslova and Nalbandov v. Russia) – [839/02](#) (французькою мовою) (арабською мовою)

Рішення від 24 січня 2008 року [Розділ I]

Стаття 3

Поводження, що принижує гідність

Нелюдське поводження

Катування

Жорстоке поводження з особами, яких утримували під вартою для допиту, і недотримання правильних процедур під час переслідування відповідальних: порушення

Стаття 38

Стаття 38-1-а

Зобов'язання скористатися всіма необхідними засобами

Відмова уряду в розголошенні документів розслідування стверджуваного жорстокого поводження з боку посадових осіб: *недотримання статті 38*

Факти: Перша заявниця скаржилася на серйозний напад, зокрема побиття, зґвалтування, удушення й завдання ударів електрострумом, від рук поліції та слідчих після її виклику у відділення поліції на допит як свідка у справі про вбивство в листопаді 1999 року. Вона заперечувала причетність до вбивства, однак стверджувала, що її примушували написати письмове зізнання. Зрештою її відпустили після майже 24 годин утримання під вартою. Її матір і другого заявника також затримали для допиту, і другий заявник стверджував, що чиновники прокуратури били його кулаками, завдавали ударів ногами й намагалися задушити, перш ніж випустили його з будівлі. Наступного дня перша заявниця подала скаргу в прокуратуру зі звинуваченнями у зґвалтуванні та катуваннях. Відразу розпочали розслідування. Опитали свідків, обшукали відділення поліції та зібрали докази для судово-медичної експертизи. У квітні 2000 року працівникам поліції та представникам прокуратури висунули офіційні звинувачення. Проте суд першої інстанції визнав усі докази обвинувачення неприйнятними через недотримання спеціальної процедури, яку застосовували до проваджень проти працівників прокуратури. Справу було передано на дорозслідування, однак пізніше припинено через відсутність доказів у скоєнні злочину.

У ході судового розгляду Суд попросив уряд подати копію матеріалів розслідування подій у відділенні поліції. Однак уряд відмовився надати інші документи, окрім копій процесуальних рішень, без жодних пояснень.

Правова підстава: стаття 3 – (а) *Матеріально-правовий аспект:*

(i) перша заявниця: Були наявні суттєві й однозначні докази на підтримку версії подій першої заявниці. Дійсно, висунувши звинувачення, передавши

справу в суд, а потім неодноразово поновлюючи та припиняючи провадження, органи влади визнали, що її звинувачення були достовірними. Докази було відхилено виключно через процесуальні порушення. Уряд не надав задовільного чи переконливого пояснення, яке б спростувало її звинувачення. Отже, Суд прийняв заяви першої заявниці щодо подій, які відбулися. Зґвалтування затриманої, яке здійснили державні посадові особи, мали вважати особливо серйозною й огидною формою жорстокого поводження, зважаючи на легкість, із якою правопорушник міг використовувати вразливість і послаблений опір своєї жертви. Отже, фізичне насильство, особливо жорстокі акти неодноразового зґвалтування, від яких постраждала перша заявниця, були тортурами.

Висновок: існування порушення (одноголосно).

(ii) Другий заявник: Упродовж внутрішньодержавного розслідування другий заявник надав послідовний і переконливий опис подій, які пізніше були підтверджені доказами в матеріалах розслідування. Також можна було зробити висновки на основі невиконання урядом запиту Суду надати копії всіх матеріалів розслідування, які мали вирішальне значення для встановлення фактів у справі. Уряд надав лише копії процесуальних рішень і відмовився надавати інші документи. Таким чином, Суд прийняв версію подій другого заявника та дійшов висновку, що тривалість жорстокого поводження щодо нього та його фізичні й психічні наслідки в цілому потрібно вважати нелюдським і таким, що принижує гідність поводженням.

Висновок: існування порушення (одноголосно).

(б) *Процесуальний аспект:* Схоже, органи влади діяли старанно й оперативно, намагаючись виявити та покарати відповідальних за жорстоке поводження з першою заявницею. Однак процесуальні помилки загнали кримінальне провадження в глухий кут. За відсутності правдоподібного пояснення єдиним можливим поясненням була очевидна некомпетентність органів прокуратури в проведенні розслідування у відповідний період. Відповідно звинувачення заявниці в жорстокому поводженні щодо неї не розслідували ефективно. Це міркування також стосується справи другого заявника.

Висновок: наявність порушення (одноголосно).

Стаття 38 п. 1 (а) – Покликаючись на важливість співпраці уряду в провадженнях, що стосуються Конвенції, і пам'ятаючи про труднощі, пов'язані зі встановленням фактів у таких справах, як поточна, Суд постановив, що не надавши запитуваних документів, уряд не дотримався своїх зобов'язань відповідно до статті 38 п. 1 (а).

Висновок: недотримання статті (одноголосно)

Стаття 41 – 70 000 євро моральної шкоди першій заявниці та 10 000 євро другому заявникові.

«Язгюль Йілмаз проти Туреччини» (Yazgül Yılmaz v. Turkey) – [36369/06 \(французькою мовою\)](#) ([арабською мовою](#))

Рішення від 1 лютого 2001 року [Розділ II]

Стаття 3

Поводження, що принижує гідність

Гінекологічний огляд неповнолітньої особи під вартою без її згоди: *порушення*

Факти: У 2002 році шістнадцятирічну заявницю затримали за підозрою в допомозі незаконній організації. Начальник поліції у справах неповнолітніх вимагав провести гінекологічний огляд, щоб встановити, чи були докази насильства, учиненого щодо неї під час перебування під вартою, і чи розірвано дівочу пліву. Заявниця не підписала запиту на огляд. Наступного дня її помістили під варту й розпочали проти неї кримінальне провадження, а в жовтні 2002 року її виправдали та звільнили. Невдовзі після цього заявниця, яка страждала від психологічних проблем, пройшла різні медичні обстеження. У двох медичних висновках було встановлено, що вона страждала від посттравматичного стресу й депресії. У грудні 2004 року вона подала скаргу щодо зловживання лікарів, які оглядали її в поліції, своїми повноваженнями. Дисциплінарного провадження не відкрили, і в березні 2005 року державна прокуратура припинила провадження. Суд присяжних відхилив скаргу заявниці.

Правова підстава – стаття 3

(а) *Матеріально-правовий аспект* – не було підтвердження, що органи влади намагались отримати згоду заявниці чи її юридичного представника на гінекологічний огляд. Окрім того, від неї не можна було очікувати опору на такий огляд, зважаючи на вразливість заявниці в руках влади, що мала цілковитий контроль над нею під час утримання її під вартою. У той час у законодавстві була прогалина стосовно питання таких оглядів ув'язнених жінок, які проводили без належних гарантій щодо неприпустимості свавілля. На відміну від медичних оглядів, гінекологічне обстеження може бути травматичним, особливо для неповнолітньої особи, якій мають надавати додаткових гарантій та застережень (як-от засвідчення наявності згоди такої особи чи згоди її представника на всіх етапах та надання їй дозволу мати супровід і вибирати між лікарем чоловічої та жіночої статі). Загальна практика автоматичних гінекологічних оглядів ув'язнених жінок із метою уникнення неправдивих звинувачень у сексуальному насильстві з боку офіцерів поліції не враховувала інтересів ув'язнених жінок і не відповідала жодним медичним потребам. Суд з інтересом зауважив, що новий Кримінально-процесуальний кодекс уперше регулював внутрішні тілесні огляди, зокрема огляди гінекологічного характеру, хоча спеціального положення щодо неповнолітніх не було. Крім того, в одному з висновків, складених комісією лікарів у жовтні 2004 року, було зазначено, що медичні довідки не відповідали критеріям медичного обстеження, передбаченим циркулярами Міністерства охорони здоров'я чи Стамбульським протоколом, оскільки вони не показували, чи заявниця постраждала від фізичного або психологічного насильства. У звіті також було вказано на висновок про те, що проведення гінекологічного огляду без згоди особи можна вважати сексуально травматичним і що звинувачення заявниці у зґвалтуванні під час ув'язнення в поліції були

значною мірою підтверджено в ході подальших медичних оглядів. Разом згадані вище докази створювали переконливе припущення щодо поверхневого характеру відповідних гінекологічних і медичних оглядів. Відповідно органи влади, які позбавили заявницю свободи, не вжили жодних позитивних заходів для її захисту під час тримання під вартою, таким чином завдавши їй значного стресу. Приймаючи рішення про гінекологічний огляд дівчини, вони не могли не знати про його психологічні наслідки для неї. Беручи до уваги той факт, що вчинений огляд мав викликати в неї сильну тривогу, з огляду на її вік і відсутність супроводу, вказані дії досягла межі, достатньої аби можна було вважати їх поводженням, яке принижує гідність.

Висновок: існування порушення (одноголосно).

(б) *Процесуальний аспект* – щодо ефективності розслідування Суд зазначив після скарги заявниці, що заступник директора з питань охорони здоров'я ніс відповідальність за справу як інспектор, однак звітував тим самим органам, що й лікарі, чиї дії він розслідував. Після його висновку про те, що через два роки після цих подій термін давності дисциплінарного провадження щодо неправочинних дій минув, у секретаріаті окружного губернатора вирішили не дозволяти відкриття кримінального розслідування проти цих лікарів. Таке рішення підтримав адміністративний суд, а прокурор згодом вирішив припинити провадження. Таким чином, кримінального розслідування не проводили. Навіть більше - заявниці не повідомили про звіт інспектора від липня 2005 року, у якому лікарів визнано відповідальними. Лікарі скористалися позовною давністю без судових висновків щодо своєї ймовірної відповідальності за дії, на які скаржилися. Суд уже висловив серйозні сумніви щодо здатності відповідних адміністративних органів проводити незалежне розслідування. У цій справі недоліки розслідування, наслідком яких стала практична безкарність імовірних винуватців правопорушних дій, зробили неефективними кримінальний позов чи будь-який цивільний позов, на основі якого заявниця могла б отримати компенсацію за стверджені порушення.

Висновок: наявне порушення (шість голосів до одного).

Стаття 41: 23 500 євро як відшкодування за завдану моральну шкоду.

«B.S. проти Іспанії» (B.S. v. Spain)– 47159/08
(французькою мовою) (арабською мовою)

Рішення від 24 липня 2012 року [Розділ III]

Стаття 14

Дискримінація

Неефективне розслідування можливої расистської мотивації для жорстокого поводження, від якого ймовірно постраждала нігерійська повія: *порушення*

Факти: Заявниця була жінкою нігерійського походження, яка у відповідний час працювала повією. У липні 2005 року її затримували для допиту тричі; вона стверджувала, що її щоразу били й ображали за расовою ознакою. Після третього такого інциденту вона подала кримінальну заяву й звернулася в лікарню. Коли її вчетверте затримали для допиту, вона подала ще одну скаргу, у якій заявляла, поміж іншим, що поліція не затримувала жінок із «європейським фенотипом». Вона знову звернулася в лікарню для обстеження.

Правова підстава – стаття 3

(а) *Процесуальний аспект* – розслідування було неналежним у багатьох площинах: зокрема, єдиний звіт, що підлягав розгляду, був звіт, який подав начальник поліцейських, звинувачених у цій справі; влада відмовилася організувати процедуру впізнання з використанням двостороннього дзеркала й не врахувала медичних довідок. Відтак розслідування не було достатньо ретельним і ефективним, щоб виконати вимоги статті 3.

Висновок: існування порушення (одноголосно).

(б) *Матеріально правовий аспект* – медичні довідки не були вичерпними для визначення ймовірного способу отримання травм, сліди яких було зафіксовано в заявниці, на основі наданих доказів не було встановлено їхньої безсумнівної причини.

Висновок: відсутність порушення (одноголосно).

Стаття 14 зі статтею 3 (*процесуальний аспект*): Суд повторив, що обов'язок влади розслідувати наявність зв'язку між расистським ставленням і актами насильства був аспектом її процесуальних зобов'язань відповідно до статті 3, однак також можна розглядати неявну складову її зобов'язань згідно зі статтею 14 для забезпечення дотримання основоположних цінностей, закріплених у статті 3, без жодної дискримінації. Унаслідок взаємодії між цими двома статтями питання, які розглядають у цій справі, можна вивчати відповідно до однієї з двох статей, без окремого розгляду питань за іншою статтею, чи може знадобитися розгляд відповідно до обох статей. У своїх скаргах заявниця згадувала можливі расистські мотиви. Її аргументи вивчали внутрішньодержавні суди, які також не врахували її особливої вразливості як африканської жінки, яка працює повією. Тому влада не дотрималася свого зобов'язання вжити всіх необхідних заходів для з'ясування того, чи відіграло роль у цих подій дискримінаційне ставлення.

Висновок: існування порушення (одноголосно).

Стаття 41: 30 000 євро як відшкодування за завдану моральну шкоду.

**«Ізджи проти Туреччини» (İzci v. Turkey) – [42606/05](#)
([французькою мовою](#)) ([арабською мовою](#))**

Рішення від 23 липня 2013 року [Розділ II]

Стаття 46

Стаття 46-2

Виконання рішення

Заходи загального характеру

Держави-відповідачі вимагали вжити заходів для забезпечення поваги з боку представників правоохоронних органів до права на мирні зібрання.

Факти: 6 березня 2006 року заявниця взяла участь у стамбульській демонстрації, присвяченій святкуванню Міжнародного дня жінки, яка завершилася сутичками між поліцією та протестувальниками. З відеозаписів подій видно, як працівники поліції били багатьох демонстрантів кийками та розпилювали сльозогінний газ. Жінок, які сховалися в магазинах, поліція силоміць витягувала звідти й била. Згідно зі звітом експерта, призначеного владою Туреччини для вивчення відеоматеріалів, поліцейські не давали демонстрантам жодних попереджень щодо розгону, перш ніж почати нападати на них. Зі свого боку демонстранти не намагалися відповідати на напад, а лише пробували тікати. Заявниця отримала синці по всьому тілу та подала офіційну скаргу проти поліцейських, яких вважала відповідальними за жорстоке поводження з нею. Із 54 поліцейських, звинувачених у завданні травм через застосування надмірної сили під час демонстрації, 48 виправдали через відсутність доказів. Решту шість офіцерів засудили до ув'язнення від п'яти до двадцяти одного місяця, однак провадження проти них припинили через позовну давність.

Правова підстава – Суд одностайно встановив порушення матеріально-правового й процесуального аспектів статті 3 Конвенції через застосування непропорційної сили й відсутність ефективного розслідування, а також порушення статті 11 через неповагу до права заявниці на свободу зібрань.

Стаття 46 – у понад 40 рішеннях проти Туреччини Суд уже виявив, що жорстоке втручання правоохоронних органів у хід демонстрацій складало порушення статті 3 та/чи статті 11 Конвенції. Спільна риса цих справ – нездатність поліцейських сил виявити певну ступінь терпимості до мирних зібрань і в деяких випадках поспішне застосування з боку поліції сили, зокрема сльозогінного газу. У понад 20 рішеннях Суд уже зазначив про нездатність слідчих органів Туреччини провести ефективне розслідування заяв про жорстоке поводження правоохоронних органів під час демонстрацій. Далі він підкреслив, що 130 заяв проти Туреччини про право на свободу зібрань та/чи застосування сили з боку правоохоронних органів під час демонстрацій на той час ще очікували на розгляд.

Назвавши такі проблеми «систематичними», Суд попросив владу Туреччини вжити загальних заходів для запобігання аналогічним порушенням у майбутньому. Зокрема він попросив владу Туреччини вжити заходів, що гарантуватимуть, що поліція чинитиме відповідно до статей 3 і 11 Конвенції, судові органи проведуть ефективне розслідування заяв про жорстоке

поводження згідно зі зобов'язаннями за статтею 3 та робитимуть це в такий спосіб, який також забезпечуватиме підзвітність старших офіцерів поліції. Насамкінець Суд підкреслив необхідність прийняти більш чіткий набір правил щодо застосування насильства та зброї, як-от сльозогінного газу під час демонстрацій*, особливо проти демонстрантів, які не чинять насильницького опору.

Стаття 41: 20 000 євро як відшкодування за завдану моральну шкоду.

* Див. у цьому стосунку рішення у справі «Абдулла Яша та інші проти Туреччини» (*Abdullah Yaşa and Others v. Turkey*, № 44827/08, 16.07.2013), інформаційна довідка №165.

**«P. та S. проти Польщі» (P. and S. v. Poland) – [57375/08](#)
(французькою мовою) (арабською мовою)**

Рішення від 30 жовтня 2012 року [Розділ IV]

Стаття 8

Стаття 8-1

Право на повагу до приватного життя

Розголошення державною лікарнею інформації про вагітну неповнолітню особу, яка хотіла зробити аборт після зґвалтування: *порушення*

Стаття 3

Поводження, що принижує гідність

Нелюдське поведження

Переслідування неповнолітньої особи з боку активісток, які виступали проти абортів, унаслідок дій влади після того, як вона захотіла зробити аборт після зґвалтування: *порушення*

Стаття 5

Стаття 5-1

Законний арешт чи утримання під вартою

Розміщення неповнолітньої вагітної дівчини в притулку для неповнолітніх, аби перешкодити їй зробити аборт після зґвалтування: *порушення*

Стаття 8

Позитивні зобов'язання

Стаття 8-1

Право на повагу до приватного життя

Ненадання медичними органами вчасного та безперешкодного доступу до законного абортів неповнолітній особі, яка завагітніла внаслідок зґвалтування: *порушення*

Факти: Заявниці були дочкою та матір'ю. У 2008 році перша заявниця, P., у віці чотирнадцяти років завагітніла внаслідок зґвалтування. Щоб зробити аборт відповідно до Закону про планування сім'ї від 1993 року, вона отримала довідку від прокурора про те, що вагітність настала через незаконний статевий акт. Однак звернувшись у державні лікарні в Любліні, заявниці отримали суперечливу інформацію щодо дотримання процедури. Не

запитуючи дозволу Р. на зустріч із католицьким священником, один із лікарів повів її до нього, священник намагався переконати заявницю виносити дитину та змусив її дати йому свій номер мобільного телефону. Другу заявницю попросили підписати форму згоди про те, що аборт може призвести до смерті її доньки. Зрештою після сварки з другою заявницею голова відділу гінекології в Люблінській лікарні відмовився дати дозвіл на аборт, покликаючись на її особисті погляди, а лікарня видала відповідний прес-реліз. У місцевих і національних газетах опублікували статті, а справа стала темою обговорень в Інтернеті.

Згодом Р. потрапила в лікарню у Варшаві, де їй повідомили про те, що на лікарню чинять тиск, змушуючи не робити аборт, і надходять численні електронні листи, у яких звучить критика на адресу заявниць через їхнє рішення. Р. також отримувала небажані текстові повідомлення від священників та інших осіб, які намагалися переконати її змінити свою думку. Заявниці, почувавши повну безпорадність та стомившись від маніпулювань, через два дні залишили лікарню. Їх переслідували активісти, що виступали проти абортів, а потім викликали у відділення поліції, де кілька годин допитували. У той же день поліцію повідомили про те, що Люблінський суд у справах сім'ї наказав розмістити Р. у притулок для неповнолітніх, називаючи таку настанову тимчасовим заходом, виданим на час провадження у справі позбавлення її матері батьківських прав на підставі того, що вона змушувала Р. зробити аборт. Видавши цей наказ, суд врахував текстові повідомлення, які Р. надсилала своїй подрузі, розповідаючи, що вона не знала, що їй робити. Пізніше цього ж дня поліція відвезла Р. у Люблін, де її розмістили в притулку для неповнолітніх. Заявниця потерпала від болю, тож наступного дня її відвезли в лікарню, де вона залишалася впродовж тижня. До неї приходило кілька журналістів, які намагалися побачити її та поговорити з нею. Після скарги в Міністерство охорони здоров'я заявниць нарешті таємно відвезли за 500 кілометрів від дому в Гданськ, де дівчині зробили аборт.

Провадження суду в справах сім'ї було припинено через вісім місяців після того, як Р. дала свідчення, що її мати не змушувала її зробити аборт. Кримінальне провадження проти Р., яке було ініційовано за підозрою в сексуальних стосунках із неповнолітнім, також припинили, як і кримінальне розслідування проти стверджуваного винуватця зґвалтування.

Правова підстава – стаття 8

(а) *Доступ до законного аборту*: Що стосується права лікарів на відмову від надання певних послуг із міркувань совісті, польське законодавство визнало потребу гарантувати те, що лікарі не зобов'язані надавати послуг, проти яких вони виступають, і необхідність запровадити механізм, за допомогою якого можна було б висловити таку відмову. Цей механізм також передбачав елементи, які надавали б право свідомо відмовлятися від необхідності миритися з інтересами пацієнта, із одночасною настановою забезпечувати, аби такі відмови були письмові та їх вносили в медичну картку пацієнта, а також аби лікар перш за все був зобов'язаний спрямовувати пацієнта до іншого лікаря, що має компетенцію надати цю послугу. Утім, не було показано, що такі процесуальні вимоги та чинне законодавство були дотримані в цій справі. Події навколо рішення щодо надання Р. законного доступу до абортів було ускладнено зволіканнями та плутаниною. Заявницям надали оманливу й суперечливу інформацію, вони не отримали належної та об'єктивної медичної консультації, яка б враховувала їхні погляди та побажання. Їм не була доступна жодна процедура, за допомогою якої вони б могли змусити вислухати свою точку зору й хоч трішечки сподіватися на дотримання процесуальної справедливості. Різниця в ситуації з вагітною

неповнолітньою особою та її батьками не звільняли від необхідності такої процедури, яка б визначила доступ до законного аборту та завдяки якій обидві сторони могли б бути почуті, а їхні погляди цілковито й об'єктивно розглянуті, в також механізми для консультацій і примирення суперечливих точок зору в найкращих інтересах неповнолітньої особи. Не було показано, що правові умови в Польщі дозволяли належним чином обґрунтувати занепокоєння другої заявниці таким чином, щоб це відповідало її поглядам та ставленням і справедливо й шанобливо врівноважувало інтереси її вагітної дочки у визначення такого доступу.

У цьому стосунку цивільне провадження не стало ефективною та доступною процедурою, оскільки такий засіб мав виключно ретроактивний і компенсаційний характер. Не було надано прикладів справ, у яких цивільні суди визнали завдану шкоду вагітній жінці та надали відшкодування за її біль, тривогу та страждання, що стали наслідком її зусиль, спрямованих на отримання доступу до аборту.

Ефективний доступ до надійної інформації про умови законного аборту та процедури, яких варто дотримуватися, були безпосередньо важливими для здійснення її особистої автономії. Поняття приватного життя в значенні статті 8 стосувалося рішень щодо того, стати чи не стати матір'ю. Характер питань, які були пов'язані із рішенням жінки щодо того, чи переривати вагітність, був таким, що чинник мав дуже важливе значення. Відтак процедури повинні гарантувати, що такі рішення прийматимуться вчасно. Непевність, яка виникла в цій справі, призвела до різкої розбіжності між теоретичним правом на законний аборт і реальністю його практичної реалізації. Отож влада не дотрималася своїх позитивних зобов'язань щодо забезпечення заявницям ефективної поваги до їхнього приватного життя.

Висновок: наявне порушення (шість голосів до одного).

(б) *Розголошення особистих і медичних даних:* Інформація, доступна громадськості, була достатньо детальною, щоб сторонні особи могли встановити місце перебування заявниць і зв'язатися з ними мобільним телефоном чи особисто. Текстові повідомлення Р. до її подруги можна обґрунтовано вважати проханням вразливого та засмученого підлітка в скрутній ситуації про допомогу друга й, можливо, її близького оточення. У жодному разі не можна прирівнювати такі дії до наміру розголосити широкому загалу та пресі інформацію про свою вагітність, свої почуття, погляди чи точку зору своєї родини. Той факт, що законний аборт у Польщі був предметом гарячих дискусій, не надавав державі настільки широкої свободи розсуду, щоб звільнити медичних працівників від їхнього неоскаржуваного професійного зобов'язання щодо медичної таємниці. У цій справі не було зазначено й тим більше не було показано, що існували виняткові обставини такого характеру, які б виправдовували громадський інтерес до здоров'я Р. Відтак розкриття інформації про небажану вагітність заявниці і про відмову лікарні проводити аборт не мало на меті законну ціль. Окрім того, на було процитовано жодного положення законодавства, на основі якого інформацію про індивідуальні проблеми зі здоров'ям (навіть якщо це номінативні відомості) пацієнта можна було би розкрити широкому загалу в прес-релізі. Р. мала право на повагу до приватності її сексуального життя, незалежно від занепокоєння чи зацікавлення місцевої спільноти щодо її скрутного становища. Національне законодавство явно визнавало права пацієнтів на захист власних медичних даних і накладало на медичних працівників зобов'язання утримуватися від розголошення інформації про стан своїх пацієнтів. Аналогічно друга заявниця мала право на захист інформації про її родинне життя. Утім, незважаючи на це зобов'язання, люблінська лікарня

надала інформацію про цю справу пресі. Тому розкриття інформації про справу заявниць не було законним та не служило законним інтересам.

Висновок: існування порушення (одноголосно).

Стаття 5 § 1: Основна мета рішення помістити Р. у притулок для неповнолітніх полягала в її відокремленні від батьків, зокрема від її матері, а також у тому, щоб не дати їй зробити аборт. За жодних обставин утримання під вартою не можна вважати таким, що накладено з метою освітнього нагляду в значенні статті 5 § 1 (d), як це стверджував уряд. Законним було б спробувати напевне дізнатися, чи Р. мала можливість прийняти вільне та добре зважене рішення про потребу зробити аборт. Однак якщо органи влади хвилювалися, що аборт буде здійснено проти її волі, можна було б принаймні розглянути менш радикальні заходи, ніж утримання чотирнадцятирічної дівчини в ситуації суттєвої вразливості. Отож її утримання між 4 і 14 червня 2008 року було несумісним зі статтею 5 § 1.

Висновок: існування порушення (одноголосно).

Стаття 3: Було надзвичайно важливо, що у відповідний час Р. було чотирнадцять років. Однак незважаючи на її серйозну вразливість, на довідку прокурора, яка підтверджувала, що вагітність настала внаслідок незаконного статевого акту, і на медичне підтвердження застосування фізичної сили до неї, і на неї, і на її матір чинили значний тиск після того, як заявниця потрапила в люблінську лікарню. Один із лікарів змусив її матір підписати заяву, у якій вона визнає, що аборт може призвести до смерті її доньки. На те, аби виправдати серйозні умови цієї заяви, не було надано переконливих медичних причин. Р. стала свідком суперечки між лікарем і другою заявницею, яку лікар звинуватив у тому, що вона погана мати. Преса передавала інформацію про справу, частково внаслідок прес-релізу, виданого лікарнею. Р. отримувала численні й нав'язливі текстові повідомлення від незнайомих. У лікарні у Варшаві влада не змогла захистити її від контакту з людьми, які намагалися чинити на неї тиск. Окрім того, коли заявниця попросила поліцейського захистити її після чіплянь активістів, що виступали проти абортів, її натомість заарештували та помістили в притулок для неповнолітніх. Суд особливо вразив той факт, що влада вирішила розпочати кримінальне розслідування щодо звинувачень у незаконному акті проти Р., яку мали вважати жертвою сексуального насильства. Цей підхід не враховував усіх вимог щодо позитивних зобов'язань держави створити й застосувати ефективну систему кримінального права, що карає всі форми сексуального насильства. Хоча розслідування проти заявниці зрештою припинили, сам факт того, що його починали, вказував на глибоку відсутність розуміння її скрутного становища. Її вразливості, молодому віку, поглядам і почуттям не приділили належної уваги. Підхід влади був ускладнений зволіканнями, плутаниною та відсутністю належного й об'єктивного консультування й інформування. Так само варто зважати на той факт, що Р. було відокремлено від її матері та позбавлено свободи, що порушує статтю 5 § 1. Загалом ставлення органів влади до Р. жалюгідне, а страждання заявниці досягнули мінімального порогу серйозності за статтею 3.

Висновок: існування порушення (одноголосно).

Стаття 41: 30 000 євро моральної шкоди першій заявниці та 15 000 євро моральної шкоди другій заявниці.

**«О'Кіфф проти Ірландії» (O'Keefe v. Ireland) [ВП] –
[35810/09](#) (французькою мовою) (арабською мовою)
Рішення від 28 січня 2014 року [ВП]**

Стаття 3

Позитивні зобов'язання

Нездатність держави запровадити належні механізми для захисту учениці національної школи від сексуального насильства з боку вчителя: *порушення*

Факти: Заявниця стверджувала, що зазнала сексуального насильства з боку вчителя (LH) у 1973 році, коли вона була ученицею бюджетної національної школи, яка належить Католицькій церкві і якою управляє церква. Національні школи було засновано в Ірландії на початку дев'ятнадцятого століття як форму початкової школи, яку фінансує держава спільно з покровителем та місцевими представниками. Відповідно до цієї системи фінансування забезпечує передусім держава, відтак вона встановлює положення щодо таких питань як програма, навчання й кваліфікація вчителів, однак власником більшості шкіл є духовенство (покровитель), яке призначає керівника школи (такий керівник обов'язково є священнослужителем). Покровитель і керівник обирають, наймають та звільняють учителів.

LH звільнився з посади у вересні 1973 року після скарг інших учнів на насильство. Однак тоді про отримані скарги не повідомили у відділ освіти й науки, так само не подали заяви в поліцію. LH перейшов в іншу національну школу, де продовжував викладати до виходу на пенсію в 1995 році. Заявниця приховала насильство, від якого постраждала. Лише у 1990 році вона зрозуміла зв'язок між психологічними проблемами, від яких страждала, і насильством, якого зазнала, після того як отримала консультацію під час розслідування поліцією скарги іншої колишньої учениці. Вона подала заяву в поліцію в 1997 році. Зрештою LH було пред'явлено звинувачення в 386 кримінальних справах про сексуальне насильство за участю 21 колишньої учениці національної школи, яку відвідувала заявниця. У 1998 році він визнав себе винним у 21 звинуваченні; його засудили до ув'язнення.

Згодом Трибунал із питань компенсації шкоди, завданої внаслідок кримінальних правопорушень, присудив заявниці компенсацію в позові проти LH. Вона також подала цивільний позов щодо відшкодування шкоди, звинувачуючи різні державні органи в недбалості, відповідальності за дії інших осіб і конституційній відповідальності (через технічні причини вона не подавала позову проти церкви). Однак Вищий суд відхилив ці позови в рішенні, яке 19 грудня 2008 року підтримав Верховний суд на підставі того, що Конституція Ірландії конкретно передбачала відмову від фактичного управління національними школами на користь покровителя та керівника, відтак керівник був більш доречним відповідачем у позові про недбалість, а також діяв як агент церкви, а не держави.

У своєму позові в Європейський суд заявниця поскаржилася, *поміж іншим*, на те, що держава не змогла забезпечити структурування системи початкової освіти, аби захистити її від насильства (стаття 3 Конвенції), а також і на те, що не вдалося визнати нездатності держави захистити її та надати заявниці компенсацію (стаття 13).

Правова підстава – стаття 3

(а) *Матеріально-правовий аспект* – прямим зобов'язанням уряду було гарантувати захист дітей від жорстокого поводження, особливо в системі початкової освіти, через прийняття, за потреби, спеціальних заходів і гарантій. У цьому зв'язку характер дитячого сексуального насильства був таким (особливо з огляду на те, що кривдник був у позиції влади над дитиною), що існування корисних механізмів виявлення та звітування було основною передумовою для ефективного здійснення кримінального законодавства, призначеного зупиняти таке насильство. Держава не могла звільнитися від зобов'язань щодо неповнолітніх у початкових школах, делегувавши такі обов'язки приватним органам чи особам. Таке ж саме зобов'язання стосується випадків, коли дитина вибрала один зі схвалених державою варіантів освіти (національну школу, безкоштовну школу чи навчання вдома): державу не можна звільнити від її позитивних обов'язків щодо захисту лише через вибір із боку дитини певної школи.

Отже, Суд мав вирішити, чи законодавча база держави, а зокрема її механізми виявлення та звітування, забезпечували ефективний захист для дітей, які відвідували національну школу, від ризику сексуального насильства, про яке органи влади знали чи мали знати у відповідний час. Оскільки відповідні події сталися в 1973 році, будь-яку відповідальність держави у справі заявниці належить оцінювати з точки зору фактів і стандартів, які існували в той час, не зважаючи на теперішню поінформованість суспільства про ризик сексуального насильства над неповнолітніми в контексті освіти.

Те, що заявниця постраждала від сексуального насильства з боку ЛН чи зазнала жорстокого поводження, не було оскаржено відповідно до статті 3. Також між сторонами не було досягнуто згоди щодо структури ірландської системи початкової освіти, яка, як продукт історичного досвіду Ірландії, була унікальною в Європі, де держава забезпечувала освіту (складання програми, ліцензування вчителів і фінансування шкіл), а національні школи відповідали за щоденне управління. Сторони не погоджувалися щодо відповідальності держави згідно з внутрішньодержавним законодавством і Конвенцією.

Визначаючи відповідальність держави, Суд мав вивчити, чи держава мала знати про ризик сексуального насильства над неповнолітніми, як-от заявницею, у національній школі в той час, а також, чи її правова система ефективно захищала дітей від такого жорстокого поводження.

Суд постановив, що держава мала знати про рівень сексуального насильства щодо неповнолітніх осіб у зв'язку із переслідуванням таких злочинів ще до 1970-х років. Кількість звітів із 1930-х до 1970-х років надають достатні статистичні докази про рівень переслідування правопорушень сексуального характеру щодо дітей в Ірландії. Звіт Райяна від травня 2009 року також містив свідчення про скарги в органи влади щодо сексуального розбещення дітей із боку дорослих до 1970-х років і впродовж 1970 року. Хоча основною темою цього звіту були реформаторські та промислові школи, траплялися також скарги про розбещення в національних школах.

Відмовившись відтак від контролю над освітою переважної більшості дітей на користь недержавних суб'єктів, держава мала вжити пропорційних заходів і надати гарантії захисту дітей від потенційних ризиків їхній безпеці, щонайменше створивши механізми виявлення та звітування про жорстоке поводження контрольованим державою органом.

Однак запроваджені механізми, на які покладався уряд, не були ефективними. Правила для національних шкіл від 1965 року та методичні рекомендації від 1970 року, у яких окреслено практику, якої варто

дотримуватися під час подання скарги проти вчителів, не стосувалися зобов'язань держави моніторити поведження вчителів із дітьми чи передбачати таку процедуру, яка спонукатиме дітей і батьків скаржитися на жорстоке поведження безпосередньо в державні органи влади. Дійсно, методичні рекомендації чітко вказували на те, що скарги проти вчителів необхідно скеровувати безпосередньо недержавним керівникам, зазвичай місцевому священику, як це було в справі заявниці. Отож, хоча скарги на ЛН було подано керівникові школи заявниці в 1971 та 1973 роках, він не повідомив про них жодні державні органи. Так само система шкільних інспекторів, на яких теж покладався уряд, спеціально не апелювала до зобов'язань інспекторів розслідувати чи контролювати поведження вчителя з дітьми, їхнє завдання в основному полягало в нагляді за якістю викладання й успішністю та звітуванні про них. Хоча інспектор, якого було призначено перевіряти школу заявниці, відвідав школу 6 разів із 1969 до 1973 років, йому ніхто не поскаржився на ЛН. Дійсно, у державні органи не було подано жодної скарги на ЛН до 1995 року, доки він не вийшов на пенсію. Суд постановив, що будь-яку систему виявлення та звітування, за якої стали можливими понад 400 інцидентів насильства з боку вчителя за такий тривалий період, належить вважати неефективною.

Щоб уникнути через два роки повторного насильства над заявницею з боку того ж учителя в тій самій школі, потрібно було вжити належних заходів щодо скарги в 1971. Натомість відсутність механізму ефективного контролю з боку держави над відомими ризиками сексуального насильства призвели до нездатності недержавного керівника вжити заходів щодо попередніх скарг про сексуальне насильство, спричинили подальше насильство над заявницею з боку ЛН і загалом затягну й серйозну неправочинну поведінку ЛН щодо численних учениць у тій самій національній школі. Таким чином держава не виконала свого позитивного зобов'язання щодо захисту заявниці від сексуального насильства.

Висновок: порушення (одиннадцять голосів проти шести).

(б) *Процесуальний аспект* – Як тільки в 1995 році в поліцію подали скаргу про сексуальне насильство над дитиною з національної школи з боку ЛН, одразу було відкрито провадження, під час якого заявниці дали можливість зробити заяву. Розслідування призвело до висунення ЛН численних звинувачень у сексуальному насильстві, засудження й ув'язнення. Заявниця не оскаржувала вирок ЛН чи того, що йому дозволили визнати себе винним у висунутих звинуваченнях.

Висновок: відсутність порушення (одноголосно).

Стаття 13 разом зі статтею 3: Заявниця мала право на засіб правового захисту, що встановлював відповідальність держави. Відтак запропоновані цивільно-правові засоби захисту від інших осіб і недержавних суб'єктів, на які покладався уряд, належить вважати неефективними в цій справі, незалежно від їхніх шансів на успіх. Хоча засудження ЛН було дуже важливим для забезпечення процесуальних гарантій статті 3, воно не було ефективним засобом правового захисту для заявниці відповідно до статті 13.

Що стосується передбачуваних засобів захисту проти державної влади, то не було доведено, що будь-який національний засіб правового захисту (компенсаційна відповідальність держави, позов проти держави через пряме недбальство або заява про порушення конституції) був ефективним у випадку скарги заявниці на нездатність держави захистити її від насильства.

Висновок: порушення (одиннадцять голосів проти шести).

Стаття 41: Загальна компенсація в розмірі 30 000 євро як моральна та матеріальна шкода, з урахуванням фінансової компенсації, яку заявниця вже отримала, і непевності щодо майбутніх платежів із боку LH.

**«S.Z. проти Болгарії» (S.Z. v. Bulgaria) – [29263/12](#)
([французькою мовою](#)) ([арабською мовою](#))**

Рішення від 3 березня 2015 року [Розділ IV]

Стаття 3

Ефективне розслідування

Неналежні зволікання в кримінальному провадженні та неналежне розслідування звинувачень у зґвалтуванні й нападі: *порушення*

Стаття 46

Стаття 46-2

Виконання рішення

Заходи загального характеру

Від держави-відповідача вимагали виявити та вжити загальних заходів для покращення ефективності кримінального розслідування звинувачень у зґвалтуванні й нападі.

- *Факти* – У вересні 1999 року заявницю привезли на квартиру, де утримували проти її волі, били й неодноразово ґвалтували кілька чоловіків, перш ніж їй удалось втекти.
- Прокуратура розпочала кримінальне розслідування. Заявниця впізнала декого зі своїх нападників і двох офіцерів поліції, яких вона, ймовірно, бачила перед тим, як її проти волі почали утримувати в квартирі.
- Розслідування закривали чотири рази, а матеріали справи скеровували на дорозслідування через те, що не було вжито необхідних слідчих заходів або було вчинено процесуальні порушення.
- У 2007 році сім відповідачів передали окружному суду за звинуваченням у незаконному позбавленні волі, зґвалтуванні, підбурюванні до проституції та викраденні з метою примусу до проституції. Було проведено двадцять слухань, десять із яких було перенесено переважно через порушення процедури виклику звинувачених чи свідків. У своєму рішенні від березня 2012 року п'ятьох звинувачених осіб було засуджено до тюремних вироків і штрафів, одного було виправдано, а провадження проти сьомого відповідача було припинено через закінчення терміну давності. П'ятеро звинувачених, яких засудили, і заявниця оскаржили рішення. Сім слухань регіонального суду було перенесено через відсутність одного зі звинувачених чи їхніх адвокатів. У своєму остаточному рішенні від лютого 2014 року суд відхилив одне зі звинувачень і припинив провадження на підставі завершення терміну давності. Терміни тюремних ув'язнень деяких інших звинувачених було зменшено.
- *Правова підстава* – стаття 3 (*процесуальний аспект*): Акти зґвалтування та нападу, учинені щодо заявниці, підпадали під сферу дії статті 3 Конвенції.

- Загальна тривалість кримінального провадження, ініційованого за скаргою заявниці, склала понад чотирнадцять років попереднього розслідування та два рівні юрисдикції.
 - Такий надмірно тривалий період не був виправданим з огляду на складність справи. Зволікання були викликані недостатньою старанністю органів влади та, поміж іншим, тим, що слідчі органи не розслідували певних аспектів справи, особливо причетності до нападу тих осіб, яких впізнала заявниця.
 - Надмірна тривалість провадження, без сумніву, мала негативні наслідки для заявниці, яка після нападу явно була у вразливому психологічному становищі. Її тримали в стані непевності щодо можливості забезпечити судовий розгляд і покарання для її кривдників, вона була змушена неодноразово повертатися в суд і знову переживати всі ці події під час численних розслідувань.
 - Відповідно провадження не можна було вважати таким, що виконало вимоги статті 3 Конвенції. Як наслідок, Суд відхилив попереднє заперечення уряду про те, що заява була достроковою.
 - *Висновок:* існування порушення (одногосно).
 - Стаття 46: У понад 45 рішеннях Суд уже виявив порушення зобов'язання провести ефективно розслідування в заявах проти Болгарії. Навіть більше – кілька заяв про зґвалтування нещодавно було вилучено з реєстру справ після мирного врегулювання між сторонами чи односторонньої заяви уряду про визнання порушення статті 3.
 - У більшості справ Суд виявив суттєві зволікання на етапі попереднього розслідування, а також відсутність ретельного й об'єктивного розслідування. У деяких ситуаціях затримки були наслідком припинення провадження через завершення терміну давності, коли підозрюваним, незважаючи на те, що їх упізнали, не висунули офіційних звинувачень чи коли так званий «абсолютний» термін позовної давності завершився, незважаючи на те, що стверджуваних кривдників передали до суду й слухання проводилися. Крім того, у деяких справах органи влади не врахували певних доказів чи не намагалися роз'яснити певних фактичних обставин справи або причетності певних осіб до вчинення кримінального правопорушення або прокурор постійно відмовлявся виконувати вказівки суду щодо попереднього розслідування.
 - Відповідно у Болгарії існувала системна проблема неефективності розслідувань. Однак через складність структурної проблеми було важко визначити точні причини виявлених недоліків і зазначити конкретні заходи, яких потрібно було вжити, щоб покращити якість розслідування. За таких обставин Суд не вважав, що він може вказувати, яких окремих і загальних заходів належить вживати з метою виконання цього рішення. Національні органи влади спільно з Комітетом міністрів були найбільш компетентні виявляти різні причини проблеми й приймати рішення щодо того, які загальні заходи необхідні на практиці для стримування майбутніх порушень із метою боротьби з безкарністю та дотриманням принципу верховенства права й довіри громадськості та жертв до системи правосуддя.
 - Стаття 41: 15 000 євро як відшкодування за завдану моральну шкоду.
-

**«Y. проти Словенії» (Y. v. Slovenia) – [41107/10](#)
([французькою мовою](#)) ([арабською мовою](#))**

Рішення від 28 травня 2015 року [Розділ V]

Стаття 8

Позитивні зобов'язання

Стаття 8-1

Право на повагу до приватного життя

Нездатність захистити особисту недоторканність заявниці в кримінальному провадженні щодо сексуального насильства: *порушення*

▪ *Факти* – У 2001 році у віці 14 років заявниця стала жертвою неодноразового сексуального насильства з боку друга сім'ї Х. Після кримінальної заяви матері заявниці у 2003 році розпочалося розслідування та у 2007 році проти Х було відкрито кримінальне провадження. У 2009 році після 12 слухань внутрішньодержавні суди виправдали Х за всіма звинуваченнями через те, що деякі звинувачення заявниці щодо фізичних станів Х спростував експерт, що, на думку внутрішньодержавних судів, не дозволяло неспростовно довести вини Х. Оскарження з боку прокурора цього рішення було відхилено у 2010 році, як і запит заявниці до Верховного прокурора з проханням про захист законності, поданий через кілька місяців по тому.

▪ *Правова підстава* – стаття 8: Суд мав вивчити, чи держава-відповідач забезпечувала достатній захист права заявниці на повагу до її приватного життя, а особливо її особистої недоторканності щодо способу, у який її допитували під час кримінального провадження проти її стверджуваного сексуального кривдника. Водночас суд мав досягнути справедливого балансу між правами заявниці як жертви, яку викликали давати свідчення в кримінальному провадженні, відповідно до статті 8, і правами сторони захисту, зокрема правом звинуваченого викликати свідка на перехресний допит згідно із п. 3 (d) статті 6. На відміну від позиції в інших аналогічних справах, які Суд розглядав раніше і які ініціювали звинувачені особи, у цій справі Суд мав вивчити питання з точки зору стверджуваної жертви.

▪ У цій справі для забезпечення справедливого суду Х повинен був мати змогу провести перехресний допит заявниці, особливо з огляду на те, що свідчення заявниці були єдиним прямим доказом у цій справі, тоді як інші пред'явлені докази були суперечливі.

▪ Однак зважаючи на те, що кримінальні провадження щодо правопорушень сексуального характеру жертви сприймають як дуже неприємний і довготривалий досвід, а пряме протистояння між особами, яких звинувачують у сексуальному насильстві, і їхніми стверджуваними жертвами передбачало ризик подальшого травмування жертв, національні суди мали якомога ретельніше вивчити заяви відповідача. Дійсно, кілька міжнародних документів, зокрема законодавство Європейського Союзу, передбачали, що жертвам, зокрема жертвам сексуального насильства, потрібно надавати певні права, у тому числі держава зобов'язана захистити їх від залякувань і повторної віктимізації під час надання свідчень про насильство.

▪ У цьому контексті Суд зазначив, що допити заявниці відбувалися впродовж понад чотирьох слухань, які тривали більше ніж сім місяців, – це тривалий період, який сам собою викликає занепокоєння, особливо з огляду на відсутність явної причини на довготривалі інтервали між слуханнями. Навіть більше – на двох із таких слухань X особисто допитував заявницю, постійно заперечуючи правдивість її відповідей і ставлячи їй запитання особистого характеру. На думку Суду, ці запитання мали на меті поставити під сумнів правдивість заявниці, а також принизити її. Однак, незважаючи на обов'язок судових органів наглядати за формою і змістом запитань і коментарів X та, за потреби, втручатися в розмову, втручання головного судді було недостатнім, аби пом'якшити явно негативний досвід заявниці.

▪ Щодо скарги заявниці про те, що адвоката X варто дискваліфікувати в цьому провадженні, оскільки вона мала консультації з ним щодо сексуального насильства, яке вчинили над нею, невдовзі після того, як відбулися стверджувані події, Суд постановив, що чинне внутрішньодержавне законодавство (чи спосіб, у який його було застосовано в цій справі) достатньо не враховувало інтересів заявниці. Причина такого висновку полягала в тому, що негативні психологічні наслідки перехресного допиту, який провадив адвокат X, значно перевищували ті, яких би заявниця зазнала, якби її допитував інший адвокат. Окрім того, усю інформацію, яку адвокат отримав від неї власне як її адвокат, потрібно вважати конфіденційною й не використовувати на користь особи з протилежними інтересами в тій самій справі.

▪ Суд також відзначив недоречність запитань, які заявниці ставила лікарка-гінеколог, призначена окружним судом для встановлення факту статевих відносин у відповідний час. У цьому стосунку органи влади мали гарантувати, що всі учасники провадження, яких закликали допомогти в процесі розслідування чи прийняття рішення, ставитимуться до жертв та інших свідків із повагою до їхньої гідності та не спричинятимуть їм небажаних незручностей. Проте призначена лікарка-гінеколог не лише не мала відповідної підготовки до проведення співбесід із жертвами сексуального насильства, а й зверталася до заявниці із запитаннями звинувачувального характеру, що виходило за межі її завдання та медичної компетенції. Як наслідок, заявниця опинилася в позиції захисту, що додало небажаного стресу від кримінального провадження.

▪ Хоча внутрішньодержавні органи влади вжили низку заходів для запобігання подальшому травмуванню заявниці, такі заходи зрештою виявилися неефективними й недостатніми, аби надати їй захист, необхідний для досягнення належного балансу між її правами й інтересами, які захищає стаття 8, і правом X на захист відповідно до статті 6 Конвенції.

▪ **Висновок:** наявне порушення (шість голосів до одного).

▪ Суд також одногосно визнав наявність порушення статті 3 через нездатність органів влади держави-відповідача забезпечити швидке розслідування скарги заявниці про сексуальне насильство та переслідування.

▪ Стаття 41: 9 500 євро як відшкодування за завдану моральну шкоду.

▪ (Див. також справи «S.N. проти Швеції» (*S.N. v. Sweden*, 34209/96, 2.07.2002), [інформаційна довідка №44](#); «Айгнер проти Австрії» (*Aigner v. Austria*, [28328/03](#), 10.05.2012) та Інформаційний бюлетень про [насильство щодо жінок](#)).

«Колінз та А. Аказібі проти Швеції» (Collins and A. Akaziebie v. Sweden, рішення) – [23944/05](#) (французькою мовою) ([арабською мовою](#))

Рішення від 8 березня 2007 року [Розділ III]

Стаття 3

Вигнання

Стверджуваний ризик зазнати жіночого обрізання в разі екстрадиції в Нігерію: неприйнятна для розгляду

Заявниці – громадянки Нігерії. У 2002 році перша заявниця в'їхала у Швецію та подала заяву на притулок чи дозвіл на проживання. Вона стверджувала, що за нігерійською традицією під час пологів жінок змушують пройти процедуру жіночого обрізання. Оскільки вона була вагітною, вона боялася цієї нелюдської практики. Ні її батьки, ні її чоловік, які підтримували її, не могли запобігти цьому, оскільки це глибоко вкорінена традиція. Вона стверджувала, що якби вона поїхала народжувати дитину в іншу частину Нігерії, її та її дитину вбили б під час релігійної церемонії. Вона вирішила втекти з країни та заплатила контрабандистові, який перевіз її у Швецію. Кілька місяців по тому вона народила доньку, другу заявницю. Міграційна рада відхилила заяви про надання притулку, статус біженки чи дозвіл на проживання, зазначивши, *поміж іншим*, що жіноче обрізання було заборонене законодавством Нігерії, а також те, що ця заборона діяла в принаймні шести нігерійських штатах. Тому якщо б заявниці повернулися в один із цих штатів, малоймовірно, що їх змусили б пройти процедуру жіночого обрізання. Заявниці безуспішно подали апеляцію, стверджуючи, що практика жіночого обрізання дійсно існувала, незважаючи на законодавство, яке її забороняло, і за неї ніколи не переслідували та не карали.

Неприйнятно для розгляду: Те, що примус жінки до жіночого обрізання є жорстоким поводженням, яке суперечить статті 3, не оскаржувалося. Також не оскаржувалося те, що жінки в Нігерії колись традиційно проходили цю процедуру, як і те, що їх і досі певною мірою піддавали жіночому обрізання. Однак кілька нігерійських штатів заборонили жіноче обрізання, зокрема штат, із якого походили заявниці. Хоча на той момент ще не було федерального закону, який би забороняв практику жіночого обрізання, федеральний уряд привселюдно засуджував цю практику та проводив кампанії на рівні держави та спільноти, використовуючи для цього Міністерство охорони здоров'я та НУ, а також застереження ЗМІ проти цієї практики. Хоча за офіційними даними рівень насильства щодо жінок був вищим на півдні, зокрема в штаті заявниць, у 2005 році рівень вчинення жіночого обрізання по всій країні становив приблизно 19% і стабільно знижувався за останні 15 років. Окрім того, під час вагітності перша заявниця не виїхала в інший штат усередині Нігерії чи в сусідню країну, де вона могла б отримати допомогу від власної родини. Натомість вона змогла отримати необхідні практичні та фінансові засоби, щоб приїхати у Швецію, виявивши таким чином значну силу та незалежність. З огляду на це, було складно побачити, чому вона не може захистити своєї доньки від жіночого обрізання якщо не у своєму штаті, то принаймні в іншому штаті Нігерії, де таку процедуру заборонено законом або там, де вона менше поширена. У світлі статті 3 не можна було вважати вирішальним той факт, що обставини заявниці в Нігерії були менш сприятливими, ніж у Швеції. Навіть більше – перша заявниця не надала відповіді на конкретний запит Суду щодо обґрунтування деяких із її заяв та задовільних пояснень розбіжностей у її

свідченнях. У цілому заявниці не обґрунтували того факту, що після повернення в Нігерію на них чекатиме ризик жіночого обрізання: *явно необґрунтовано.*

«Омередо проти Австрії» (Omeredo v. Austria, рішення) – [8969/10 \(французькою мовою\)](#) ([арабською мовою](#))

Рішення від 20 вересня 2011 року [Розділ I]

Стаття 3

Поводження, що принижує гідність

Нелюдське поведження

Вигнання

Стверджуваний ризик жіночого обрізання в тому разі, якщо заявниця повернеться в Нігерію: неприйнятна для розгляду

Факти: Заявниця втекла з Нігерії в травні 2003 року та подала заяву на притулок в Австрії на підставі того, що перебувала в зоні ризику жіночого обрізання у своїй країні. Федеральне бюро з питань притулку відхилило запит, дізнавшись, що незважаючи на те, що її заяви були правдивими, вона могла жити в іншій провінції Нігерії, де жіноче обрізання було заборонене законом. Заявниця оскаржила це рішення в суді з питань права на притулок, однак його було зрештою відхилено. Конституційний Суд відмовився розглядати питання, дізнавшись, що воно не становило проблеми відповідно до конституційного законодавства. У своїй заяві в Європейський суд заявниця поскаржилася згідно зі статтею 3 Конвенції, що вона перебуватиме в зоні ризику жіночого обрізання, якщо її повернуть назад у Нігерію, а також на те, що рекомендування альтернативи внутрішнього перельоту в іншу частину Нігерії для неї, як для одинокої жінки без родини, становить порушення її прав згідно з цим положенням.

Правова підстава – стаття 3: Не оскаржувалося те, що примушування будь-якої особи, дитини чи дорослої людини до жіночого обрізання вважається жорстоким поведженням, яке суперечить статті 3 (див. також справу «Ізевбекхай та інші проти Ірландії» (*Izevbekhai and Others v. Ireland*, рішення, № 43408/08, 17.05.2011). Проте Суд зазначив, що хоча національні органи влади постановили, що страх заявниці, пов'язаний із тим, що її в Нігерії примусять пройти процедуру жіночого обрізання, був обґрунтованим, вони вважали, що вона мала альтернативу у вигляді переїзду в іншу частину країни. Тому Суд мав оцінити особисту ситуацію заявниці в Нігерії. Заявниця, якій було тридцять сім років, щонайменше тринадцять років отримувала освіту в школі та впродовж восьми років працювала швачкою. Як неодруженій жінці, їй могло бути складно жити в Нігерії без підтримки її родини, однак той факт, що умови там були для неї менш сприятливими, ніж в Австрії, не міг бути вирішальним. З огляду на її освіту й досвід роботи швачкою, можна було передбачати, що в неї була змога збудувати своє життя в Нігерії, не покладаючись на підтримку членів родини.

Висновок: неприйнятна (явно необґрунтовано).

«N. проти Швеції» (N. v. Sweden) – 23505/09
(французькою мовою) (арабською мовою)

Рішення від 20 липня 2010 року [Палата III]

Стаття 3

Вигнання

Ризик жорстокого поводження в разі депортації до Афганістану жінки, яка розлучилася із чоловіком: *депортація становитиме собою порушення*

Факти: Заявниця та її чоловік є громадянами Афганістану, які прибули до Швеції у 2004 році. Їхні клопотання про надання притулку декілька разів не задовольняли. У 2005 році заявниця покинула чоловіка. У 2008 році шведські суди відмовили їй у розірванні шлюбу, оскільки вони не мали повноважень розірвати шлюб, оскільки заявниця не проживала в Швеції на законних підставах. Її чоловік повідомив суд про те, що він виступає проти розлучення. Тим часом заявниця безуспішно звернулася до Міграційної ради з проханням повторно розглянути її справу та скасувати її депортацію, стверджуючи, що в Афганістані їй загрожує смертна кара, оскільки вона вчинила перелюб, почавши відносини з шведом, а її сім'я відмовилася від неї.

Правова підстава – стаття 3: Суд повинен був встановити, чи була особиста ситуація заявниці такою, за якої повернення жінки до Афганістану суперечитиме статті 3. Для афганських жінок існував особливий ризик жорстокого поводження, якщо їх сприймали як таких, які не відповідають тим гендерним ролям, якими їх наділяє суспільство, традиції та навіть правова система. Верховний Комісар ООН у справах біженців зауважив, що афганських жінок, які обрали для себе менш консервативний стиль життя, зокрема таких, хто повертався із заслання до Ірану чи Європи, продовжували сприймати як тих, до кого належить застосовувати закріплені соціальні та релігійні норми і хто, як наслідок, має стати жертвою домашнього насильства та інших форм покарань – від ізоляції та стигматизації до злочинів честі щодо тих, кого звинувачують в осоромленні своєї сім'ї, громади чи племені. Оскільки заявниця проживала у Швеції з 2004 року, її можуть сприймати як таку, яка не відповідає гендерним ролям, передбаченим для неї афганським суспільством. Навіть більше – вона намагалася розлучитися з чоловіком і продемонструвала фактичне і справжнє бажання не жити з ним. Водночас якби подружжя було окремо чи разом депортоване до Афганістану, чоловік заявниці міг би проти її волі вирішити відновити своє подружнє життя разом. Новий шиїтський закон про особистий статус вимагає від жінок виконувати сексуальні вимоги їхніх чоловіків і отримувати дозвіл на виїзд з дому, за винятком надзвичайних ситуацій. Згідно з різними повідомленнями про права людини, що стосуються Афганістану, до 80% афганських жінок стали жертвами домашнього насильства, органи влади в таких випадках не здійснюють кримінального переслідування, а жінки здебільшого навіть не звертаються за допомогою. Для того щоб звернутися до поліції або суду, жінка повинна подолати суспільний осуд, який стосується жінок, які вийшли з будинку без свого чоловіка. Суд не міг ігнорувати загального ризику, наведеного в статистиці та міжнародних звітах. Що стосується позашлюбних стосунків заявниці, вона не змогла надати жодної належної і докладної інформації шведським органам влади. А проте, якщо її чоловік сприйме заяву заявниці про розлучення чи інші дії як свідчення позашлюбних стосунків, перелюб відповідно до Кримінального кодексу Афганістану вважатимуть кримінальним злочином. Могло би статися й так, що заявниці вдалося би жити

окремо від свого чоловіка в Афганістані, однак жінки без підтримки та захисту чоловіків зіштовхуються з обмеженнями на нормальне суспільне життя, включно з обмеженням їхньої свободи переміщення та відсутністю засобів для виживання, що спонукало б багатьох жінок повернутися до сімей, де вони знову б зазнавали кривди. Наслідків такого «примирення», як правило, не контролюють, а зловживання чи злочини честі після повернення на батьківщину часто залишаються безкарними. Не існувало жодних вагомих підстав ставити під сумнів правдивість заяви заявниці про те, що в неї вже не було жодного контакту зі своєю сім'єю протягом майже п'яти років, а отже, – соціальних зв'язків або належного захисту в Афганістані. З огляду на окремі обставини цієї справи, були вагомі підстави вважати, що в разі депортації заявниці до Афганістану вона зіштовхнеться з різними сукупними ризиками репресій із боку чоловіка, його сім'ї, своєї сім'ї та з боку афганського суспільства, опинившись у ситуації, до якої застосовують статтю 3.

Висновок: депортація становитиме собою порушення (одногосно).

**«R.H. проти Швеції» (R.H. v. Sweden) – [4601/14](#)
([французькою мовою](#)) ([арабською мовою](#))**

Рішення від 10 вересня 2015 року [Розділ V]

Стаття 3

Вигнання

Запропонована депортація молодої сомалійської жінки в Могадішо (Сомалі):
депортація не становить порушення

Факти: У 2011 році заявниця, молода сомалійська жінка з Могадішо, просила про притулок у Швеції, де вона нелегально перебувала впродовж чотирьох років після приїзду туди з Італії через Нідерланди. Під час співбесіди в січні 2013 року заявниця вперше стверджувала, що вона втекла із Сомалі зі своїм хлопцем після того, як її дядьки примусово одружили її зі старшим чоловіком, а пізніше побили й викинули з вантажівки, коли дізналися про її стосунки з хлопцем. Її хлопець і батьки вже померли, а вона заявляла, що якщо повернеться в Сомалі, то їй доведеться повернутися до чоловіка, з яким її примусово одружили, а її дядьки можуть її вбити. Оскільки в Сомалі в неї не було чоловічої підтримки, їй також загрожували сексуальне насильство та соціальне виключення. Рада з питань міграції відхилила її заяву про надання притулку в червні 2013 року й наказала депортувати її в Сомалі після того, як дізналася, що її заяви недостовірні. Представники Ради зазначили, що заявниця перебувала у Швеції незаконно впродовж чотирьох років, перш ніж звернулася в імміграційні органи, а також раніше подавала заяви на отримання притулку в Італії та Нідерландах. Окрім того, спершу вона заявляла, що покинула Сомалі через війну, а потім змінила свою історію й почала стверджувати, що втекла від примусового шлюбу й загрози жорстокого поводження з боку її родини в разі її повернення. Далі заявниця подала клопотання про припинення виконання наказу про її депортацію, заявляючи, що її дядьки приєдналися до джихадистської терористичної групи «Аш-Шабаб», примусивши вступити туди її брата та вбивши її сестру. У вересні 2013 року Рада з питань міграції відхилила її клопотання.

▪ *Правова підстава* – стаття 3: На думку Суду, було ясно, що після депортації зі Швеції заявницю відправлять у Могадішо, а тому не було ризику того, що їй доведеться проїжджати інші частини Сомалі чи їхати туди. У справі «К.А.В проти Швеції» (К.А.В. v. Sweden) Суд дійшов висновку, що в той час (вересень 2013 року) загальна ситуація в Могадішо була такою, що повернення в це місто не становило би порушення статті 3. Хоча було зрозуміло, що загальна ситуація з безпекою там залишалася серйозною та хиткою, доступні джерела не вказували на жодне погіршення ситуації з вересня 2013 року.

▪ Однак на відміну від заявника у справі «К.А.В. проти Швеції» (чоловік, який народився в 1960 р.), заявниця в цій справі була молодою жінкою, яка жила за кордоном майже десять років, покинувши Сомалі у віці 17 років. Різні звіти свідчили про складу ситуацію жінок у Сомалі, зокрема в Могадішо. Жінки та дівчата були групою особливого ризику, були також кілька відповідних звітів про серйозне та поширене сексуальне й гендерно-зумовлене насильство в країні. З цих матеріалів можна зробити висновок, що одинока жінка, яка повернулася в Могадішо без захисту з боку чоловіка, зіштовхнеться з реальним ризиком умов життя, які становитимуть нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження відповідно до статті 3.

- Проте, незважаючи на складну ситуацію жінок у Сомалі, зокрема в Могадішо, Суд не знайшов у справі заявниці конкретних фактів того, що після повернення в це місто їй би загрожував реальний ризик поводження, яке б суперечило статті 3. У її свідченнях були суттєві невідповідності, а її заяви про особистий досвід і небезпеку, з якою вона зіштовхнеться після повернення, були неправдоподібними. Не було підстав робити висновок, що вона повернеться в Могадішо самотньою жінкою, яку чекатимуть ризики, зумовлені такою ситуацією. Натомість були підстави вважати, що вона матиме доступ до підтримки родини й чоловічого захисту. Також не було показано, що їй довелося би жити у таборі для біженців і переміщених осіб. Відповідно її депортація в Могадішо не передбачала порушення статті 3.

- *Висновок:* депортація не становитиме собою порушення (п'ять голосів до двох).

- (Див. справу «*К.А.В. проти Швеції*» (*К.А.В. v. Sweden*, [ВП], 886/11, 5.09.2013), [інформаційна довідка № 166](#)).

«Сандра Янкович проти Хорватії» (Sandra Janković v. Croatia) – [38478/05](#) ([французькою мовою](#)) ([арабською мовою](#))

Рішення від 5 березня 2009 року [Розділ I]

Стаття 8

Позитивні зобов'язання

Недоліки впровадження внутрішньодержавних механізмів кримінального законодавства щодо звинувачень заявниці у фізичному насильстві з боку приватних осіб: *порушення*

Факти: Заявниця орендувала кімнату у квартирі, яку вона знімала з іншими орендарями. У серпні 1999 року вона дізналася, що замок у квартирі змінено, а її речі винесли звідти. Вона подала позов у цивільний суд, який ухвалив рішення на її користь у травні 2002 року, наказавши дозволити їй зайняти свою кімнату. Рішення суду було виконано приблизно через десять місяців. Наступного дня, коли вона приїхала у квартиру, на заявницю напали двоє жінок і чоловік, які били її ногами, тягнули за волосся та зіштовхнули її зі сходів, викрикуючи лайливі слова. Заявниця негайно звернулася в поліцію, яка з'явилася на місці події й опитала її. Після цього вона подала заяву в суд із питань дрібних правопорушень, який спершу визнав нападників винними в тому, що вони образили заявницю, і оштрафував їх. Проте це провадження було зрештою припинено через те, що термін його давності минув. У жовтні 2003 року заявниця подала кримінальну заяву проти сімох осіб, звинувачуючи їх у фізичному нападі на неї, насильстві та смертельних погрозах. Органи влади вирішили не розпочинати офіційного розслідування, оскільки встановили, що факти, про які скаржилася заявниця, становили злочин, переслідування щодо якого мала розпочати сама жертва. Заявниця подала приватну скаргу, яку спершу проігнорували, а в кінцевому підсумку визнали неприйнятною через те, що вона була неповною. Її апеляції цього рішення відхиляли, а конституційна скарга й далі очікувала на розгляд на момент, коли Європейський суд прийняв рішення. Далі у 2002 році заявниця поскаржилася на тривалість цивільного та виконавчого провадження щодо повернення її кімнати в Конституційний Суд, а у 2007 році – у суд загальної юрисдикції. Хоча Конституційний Суд відхилив її скаргу, у березні 2008 року суд загальної юрисдикції ухвалив рішення на її користь, присудивши їй компенсацію за завдану моральну шкоду. Тим часом заявниця попросила цивільний суд відновити виконавче провадження щодо поновлення доступу до її кімнати, однак її запит визнали неприйнятним у січні 2008 року.

Правова підстава: Нагадуючи про позитивні зобов'язання держави відповідно до статті 8, Суд зазначив, що акти насильства, на які вказувала заявниця, вимагали від держави вживати належних позитивних заходів у сфері кримінально-правового захисту. Згідно із законодавством Хорватії, певні кримінальні злочини мала переслідувати державна прокуратура за власною ініціативою або за приватною заявою, менш серйозні правопорушення мали переслідувати шляхом подання приватних позовів. Окрім того, кримінальна заява, яку у відповідний час подали щодо кримінального правопорушення, яке підлягало розгляду за приватним позовом, варто було трактувати як судове переслідування приватної особи. Заявниця подала кримінальну заяву, надавши детальний опис подій і стверджуючи, що вони становили кримінальне правопорушення у вигляді насильницької поведінки та серйозних

погроз. На думку Суду, її рішення вимагати розслідування цих звинувачень замість подачі приватного позову за менш серйозними звинуваченнями відповідало правилам кримінального процесу та могло вважатися необґрунтованим. До того ж хоча запит заявниці щодо розслідування не відповідав звичній формі для таких запитів, Суд врахував важливість того факту, що її не представляв адвокат і вона не могла отримати безоплатної правової допомоги згідно з внутрішньодержавним законодавством. Утім, вона чітко дала зрозуміти, що звернулася за кримінальним розслідуванням насильства щодо неї, яке вона детально описала й про яке було складено поліцейський рапорт. Таким чином, наданої інформації було достатньо, щоб компетентні органи влади могли вжити заходів щодо запиту заявниці. Навіть більше – щойно компетентні органи вирішили не починати офіційного розслідування через те, що, на їхню думку, жертва мала сама подати приватний позов щодо таких дій, відповідно до внутрішньодержавного законодавства, її кримінальну скаргу мали вважати приватним позовом. Насамкінець, неможливо було зробити висновок, що заявниці надали захист у провадженні про дрібні правопорушення, оскільки час їхньої давності минув, а тому провадження завершилося без остаточного рішення щодо провини нападників. За таких обставин Суд дійшов висновку, що спосіб, у який внутрішньодержавні органи влади застосували наявні кримінально-правові механізми у справі заявниці, мали недоліки, що суперечили позитивним зобов'язанням держави відповідно до статті 8.

Висновок: існування порушення (одноголосно).

Стаття 41 – 3 000 євро як відшкодування за завдану моральну шкоду.

«Ірина Смірнова проти України» (Irina Smirnova v. Ukraine) – 1870/05 (французькою мовою) (арабською мовою)

Рішення від 13 жовтня 2016 року [Розділ V]

Стаття 8

Позитивні зобов'язання

Стаття 8-1

Повага до житла

Відсутність належної нормативно-правової бази для захисту мешканця квартири від залякування з боку співвласників: *порушення*

Факти: Заявниця, літня жінка, проживала в однокімнатній квартирі, яка була її помешканням упродовж багатьох років і яку вона нещодавно приватизувала в рівних частинах зі своїм дорослим сином. Її син віддав свою частку у квартирі сторонній особі, В.С., який разом з іншим чоловіком, А.Н., почали ображати, залякувати й фізично кривдити заявницю та шкодити її речі, намагаючись примусити її продати свою частку майна. Побоюючись за свою безпеку, заявниця зрештою полишила квартиру. Її спроби повернути свою квартиру через цивільні суди були неуспішними, оскільки згідно з українським законодавством її син не мусив отримувати її згоди, перш ніж дарувати свою частку В.С., а співвласника не можна позбавити права власності на підставах, на які покладалася заявниця (неправочинна поведінка, непридатність квартири для спільного використання та відмова розділяти витрати на утримання). Заявниця також написала низку заяв у поліцію. Після першої скарги В.С. і А.Н. було засуджено за вимагання та присуджено їм десять років позбавлення волі.

Правова підстава

Стаття 3: Повторюваний і навмисний характер словесних атак, від яких страждала заявниця і який посилювався актами фізичного насильства, що їх вчиняла група чоловіків проти однієї літньої жінки, досягли межі серйозності відповідно до статті 3 та передбачали позитивний обов'язок держави залучити захисні законодавчі й адміністративні механізми. Хоча основних правопорушників переслідували та засудили до суттєвого терміну за ґратами, на те, щоб вирішити справу, державі знадобилося понад дванадцять років. З огляду на значні затримки в ініціюванні та проведенні кримінального провадження, держава не виконала свого позитивного зобов'язання за статтею 3.

Висновок: існування порушення (одноголосно).

Стаття 8: Згідно з цим положенням, заявниця поскаржилася на те, що була змушена терпіти присутність чужих людей у своєму домі та їхню неприємну, хоча за своєю суттю некримінальну поведінку, зокрема необачне використання квартири та речей заявниці, псування майна, шум та інші нюанси.

Суд ухвалив, що кримінальне провадження, у якому В.С. і А.Н. було наказано сплатити компенсацію та цих осіб позбавили їхньої частки у квартирі,

зрештою компенсувало ці такі аспекти скарги заявниці. Однак через суттєві затримки в ході провадження правами заявниці за статтею 8 нехтували впродовж дуже тривалого часу.

Щодо того, чи держава-відповідач мала належну некримінальну нормативно-правову базу для надання заявниці прийняттого рівня захисту від втручання в її приватність і користування своїм житлом, Суд зазначив, що проживання в помешканні з незапрошеними чужими людьми, незалежно від їхньої поведінки, веде за собою дуже важливі наслідки для приватності особи й інших інтересів, які захищає стаття 8. Відповідно, якщо держава приймає нормативно-правову базу, що зобов'язує приватних осіб жити в одному помешканні з чужими людьми, вона повинна запровадити ретельне регулювання й необхідні процесуальні гарантії, завдяки яким усі сторони зможуть захистити свої інтереси за Конвенцією.

Однак у цій справі українське законодавство не забезпечило для заявниці ефективного судового органу, у якому вона могла б: (i) висловити незгоду щодо співмешкання з А.Н., В.С. та їхніми знайомими на підставі того, що таке спільне проживання створювало непропорційні наслідки для її прав за статтею 8 Конвенції; (ii) отримати належний і якнайшвидший захист від небажаного втручання в її особистий простір і житло, зокрема, за потреби, шляхом видачі судової заборони.

Хоча Суд був готовий прийняти, що цивільні засоби правового захисту, як-от позов про відшкодування збитків, вимога припинити втручання іншої особи, яка використовує майно співмешканця, й надалі утримуватися від такого втручання або заходи щодо встановлення правил використання об'єкта спільної власності, можуть бути корисними в ситуації, коли законним співмешканцям потрібно вирішити певні розбіжності щодо використання спільної квартири, ситуація в цій справі була не такою простою. Скарга заявниці полягала в тому, що її квартира не була придатна для використання кількома родинами, а В.С. і А.Н. проникли в неї та заволоділи нею проти її волі. Уряд не показав, як згадані вище засоби правового захисту могли вирішити суть скарги й відшкодувати шкоду.

Висновок: існування порушення (одногосно).

Стаття 41: 4 000 євро моральної шкоди; відхилення вимоги про компенсацію майнової шкоди.

(Див. також, з урахуванням необхідних змін, справу «МакКанн проти Сполученого Королівства» (*McCann v. the United Kingdom*, 19009/04, 13.05.2008), [інформаційна довідка № 108](#); «Косіч проти Хорватії» (*Čosić v. Croatia*, 28261/06, 15.01.2009), [інформаційна довідка № 115](#), «В. проти Республіки Молдова» (*B. v. the Republic of Moldova*, [61382/09](#), 16.07.2013).
